

اولویت‌های راهبردی جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با عملیات روانی دشمن مطالعه موردی: تیپ تکاوران امام سجاد (ع) کازرون

محمد رضا احسان دوست^۱، صادق نظری^۲

چکیده

عملیات روانی یکی از شیوه‌های اعمال فشار برای رسیدن به اهداف مطلوب است؛ که در عصر حاضر مورد توجه بسیار قرار گرفته است. هرگونه اقدام در این باره مستلزم توجه به رابطه معنادار عملیات روانی با ابعاد و شیوه‌های آن است که مدیریت آن را ممکن و مؤثر می‌کند. با مرور بر ادبیات عملیات روانی ملاحظه می‌شود اغلب پژوهش‌ها، بر شیوه‌ها و ابزارهای اعمال عملیات روانی متمرکز است و به چگونگی تکوین و فعالیت الگوها کمتر توجه شده است. طرح پژوهش حاضر در صد است تا به این پرسش پاسخ دهد که مهم‌ترین شیوه‌های عملیات روانی دشمن علیه جمهوری اسلامی ایران کدام است؟ روش انتخاب شده در این پژوهش از نوع توصیفی - تحلیلی است. ابزار پژوهش پرسش‌نامه است که از طریق اعتبار محتوایی بررسی می‌شود. جامعه آماری شامل کارکنان مستقر در تیپ تکاوران امام سجاد (ع) کازرون است. انتخاب نمونه به صورت خوشه‌ای چندمرحله‌ای است. حجم نمونه برابر ۸۹۰ است. یافته‌های به دست آمده نشان‌دهنده آن است که دشمن به ترتیب اهمیت از طریق اقدامات فرهنگی و اقتصادی سپس اقدامات سیاسی و امنیتی و در نهایت از طریق اقدامات نظامی علیه کشور اعمال می‌شود. پرداختن به موضوع عملیات روانی و روش‌های مقابله با آن در نیروهای نظامی بسیار ضروری است. شناخت تکنیک‌های عملیات روانی و طرح‌های مقابله‌ای در حوزه‌های فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و نظامی از اولویت برخوردار است.

واژگان کلیدی

اولویت راهبردی، عملیات روانی، نیروهای نظامی، جمهوری اسلامی ایران.

۱. کارشناس ارشد مهندسی عمران-سازه و عضو باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان

e.ehsandoost20@gmail.com

ehsandoost20@yahoo.com

۲. دکترای جغرافیای سیاسی از دانشگاه امام حسین (ع)

❖ مقدمه

دوره چهارم شماره ۳۰ (پیاپی ۱۰۲) زمستان ۱۴۰۲

قدرت‌های سلطه‌طلب می‌دانند که تنها به یاری سخت‌افزارهای جنگی نمی‌توانند به اهداف و منافع نامشروع خود در جهان اسلام دست یابند؛ بنابراین، می‌کوشند با گشودن جبهه جنگ نرم و تمرکز بر موضوعات فکری، ایدئولوژیک و فرهنگی به اهداف خود دست یابند یکی از مؤلفه‌های موردعلاقه استعمار فرانو، بهره‌گیری از عملیات روانی رسانه‌ای است که قابلیت بسیار بالایی برای نفوذ در افکار عمومی و حتی تغییر رویکردهای اجتماعی و فرهنگی جوامع برخوردار است. (پورهادی، نوری، ۱۳۹۴: ۱۴۷-۱۱۷). بنا به تعریف کرلانتزیک قدرت نرم «به آن دسته از قابلیت‌ها و توانایی‌های کشور اطلاق می‌شود که با به‌کارگیری ابزارهای چون فرهنگ، آرمان، یا ارزش‌های اخلاقی به صورت غیرمستقیم بر منافع یا رفتار یا موجودیت دیگر کشورها اثر می‌گذارد.» (ملکی، حاتمی، ۱۳۹۲: ۷۶-۶۶).

در حال حاضر پیشرفت فناوری در علم ارتباطات و همچنین علم سنجش افکار و تحلیل اطلاعات این امکان را فراهم کرده است تا جنگ روانی جدید با قابلیت پیش‌بینی و کنترل بیشتری به اجرا گذارده شود. از این‌رو، پیش‌بینی پیشرفت‌های آینده در زمینه نرم‌افزاری و سخت‌افزاری، سرعت تبادل و حجم اطلاعات بیان‌گر آن است که در آینده نزدیک شاهد تحولی با محوریت تغییر در آگاهی و پردازش اطلاعات در عرصه جنگ روانی خواهیم بود. از این‌رو باید جنگ روانی را بیش از گذشته مورد توجه قرارداد. آگاهی یکی از عناصر اصلی در عملیات روانی است که می‌تواند برانگیزش، کنترل و نفوذ در عملیات روانی تأثیر به‌سزایی داشته باشد (Price T Bingham, 2001) و در کسب موفقیت عملیات روانی نقش مهمی ایفا می‌کند (CIA, 2002) به دست آوردن حداکثر نتایج از عملیات روانی مستلزم وجود سطح بالایی از انگیزش است و انگیزش ارتباط مستقیمی با سطح آگاهی افراد دارد. در عصر اطلاعات، جهان جدید به شبکه نیرومندی تبدیل شده است که بافت اصلی آن را اطلاعات تشکیل می‌دهد. در این شبکه به‌جز گروهی از نخبگان دیگران کنترل خود را بر زندگی خویش و محیط پیرامون از دست داده‌اند یا سرعت در حال از دست دادن آن هستند. (ماه پیشانیان، ۱۳۸۳: ۶). این موضوع زمینه هرگونه عملیات روانی را به‌منظور تأثیرگذاری بر عقاید، احساسات، تمایلات و رفتار در سطوح

مختلف جامعه مهیا می‌سازد. (اردستانی، ۱۳۸۳: ۶). امروزه با گسترش نقش عملیات روانی قبل از جنگ و در طی جنگ، بعد جدیدی از جنگ نرم‌افزاری در صحنه جنگ پدید آمده است که برخلاف گذشته صرفاً به سخت افزا و نبرد فیزیکی متکی نیست که در آن انسان و ویژگی‌های روان‌شناختی او به‌خصوص در حوزه تجزیه و تحلیل اطلاعات و آگاهی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (Wikipedia, 2007)؛ بنابراین، می‌توان نتیجه‌گیری کرد یکی از اقدامات پیشگیرانه مهم در جنگ روانی به‌خصوص در سطح فرماندهان افزایش آگاهی از روش‌ها و سازوکارهای جنگ روانی است. آگاهی از روش‌های جنگ روانی دشمن منجر به افزایش آمادگی در نیروهای خودی می‌گردد به‌نحوی که نیروهای نظامی به‌ویژه در صحنه جنگ خواهند توانست، ابتکار عمل را به دست بگیرند و دشمن را وادار به عکس‌العمل نمایند (مرادی، ۱۳۸۳: ۵).

از این‌روست که نیروهای نظامی در برنامه‌های آموزشی مقالات متعددی را در خصوص جنگ روانی مطالعه می‌کنند، آموزش‌هایی را در مراکز آموزشی دریافت می‌کنند و با آن دسته از عناوینی که ممکن است علیه آن‌ها در جنگ به‌کاربرده شود آشنا می‌شوند (کریمی‌نیا، ۱۳۸۳: ۵؛ خلیلی، ۱۳۹۰: ۱۱). برای مثال روسیه تأثیر شمار زیادی از ویروس‌های روانی را بر نیروهای مسلح مورد مطالعه قرار داده و نتایج آن را به صورت آموزشی در اختیار نیروهای مسلح خویش قرار می‌دهد تا میزان مصونیت آن‌ها را در قبال جنگ‌های روانی دشمن افزایش دهد. در این ارتباط مسئولان نظام جمهوری اسلامی ایران، به‌خصوص نیروهای مسلح بایستی بیش از گذشته خود را در برابر از مرزهای فیزیکی و روانی مردم مسئول دانسته و برای مقابله با تهدیدات، خود را آماده و مهیا سازند. از این‌رو ایجاد واحد عملیات روانی در سه حوزه امنیتی، دفاعی و فرهنگی باهدف انجام عملیات روانی علیه دشمن و مقابله با جنگ روانی دشمن با جدیت دنبال شود (لی وایت، ۱۳۸۲: ۱).

پیشینه پژوهش

پست (۲۰۰۴) در مقاله «عملیات روانی و مقابله با تروریسم» به بیان تاریخچه‌ای درخصوص عملیات روانی به بررسی شیوه‌های انجام عملیات روانی علیه گروه‌های تروریستی در عراق

می پردازد و دولت آمریکا را به مطالعه و تحلیل تاریخ، سیاست، فرهنگ دشمنان خود دعوت می کند.

شهبازی و شهابی (۱۳۹۰) در مقاله خود با عنوان «کاربرد شیوه‌های تبلیغی در روند اجرای عملیات روانی» این گونه نتیجه‌گیری می‌کنند که شیوه‌های تبلیغی در روند اجرای عملیات روانی می‌تواند تأثیر بسزایی در کاهش روحیه ملی کشور مورد هجوم در کارایی و مقابله با آن کشور متخاصم داشته باشد.

رفیع و قربی (۱۳۹۰) در مقاله «بازخوانی قدرت نرم؛ مطالعه موردی عملیات روانی» یکی از ابزارهای رایج در قدرت نرم را عملیات روانی برمی‌شمارند و معتقدند، در این شیوه از ابزارهای گوناگون مثل شایعه‌پراکنی، ترغیب، شستشوی مغزی و... استفاده می‌شود.

همچنین، بسیاری از آثار نگاشته شده به زبان انگلیسی از سال ۲۰۱۴ به بعد به معرفی داعش، منابع مالی و سیاست دولت‌های غربی نسبت به آن پرداخته‌اند. از میان این آثار می‌توان به مقالات زاچاری (۲۰۱۴)، گل محمد (۲۰۱۴)، وینا تیرولینچ (۲۰۱۴) اشاره کرد. نقطه مغفول این آثار نیز بی‌توجهی آنان به تاکتیک‌های جنگ روانی داعش است.

کلانتری (۱۳۹۶) در مقاله‌ای با عنوان «مقایسه تطبیقی بین الگوهای اجرای جنگ هویتی (سیاسی پایه) علیه ج.ا.ایران و الگوهای مقابله با آن» تألیف شده است. الگوهای اجرای جنگ هویتی عبارت‌اند از: الگوی جنگ بی‌قاعده، جنگ ترکیبی (هیبریدی) و جنگ روایت‌ها. الگوهای مقابله با جنگ هویتی عبارت‌اند از: الگوی جنگ شبکه‌ای، جنگ شبکه محور و جنگ روایت‌ها.

موقعیت ژئوپلیتیک ایران

در سیاست جغرافیایی، به نقش عوامل محیط جغرافیایی بر روابط کشورها پرداخته می‌شود. بدون تردید یکی از متغیرهای مؤثر در شکل‌گیری خط‌مشی سیاست خارجی و همچنین مباحث استراتژیک و سیاست دفاعی هر کشور، محیط منطقه‌ای و ابعاد مختلف آن است. امروزه نقش هر کشور در سیاست جهانی تحت تأثیر عوامل ژئوپلیتیکی آن است. به‌گونه‌ای که از دیدگاه جغرافیدانان سیاسی، قدرت هر کشور به‌شدت از موقعیت جغرافیایی آن تأثیر می‌پذیرد. جمهوری

اسلامی ایران با توجه به موقعیت جغرافیایی آن، وضعیت ژئوپلیتیک منحصربه‌فردی را داراست. این موقعیت ایران را تبدیل به کشوری بین‌المللی کرده است که همواره در معادلات جهانی نقش برجسته‌ای به آن می‌دهد. موقعیت ژئوپلیتیکی ایران با انزوآگرایی سازگار نیست و نوعی سیاست خارجی برون‌گرا و فعال را به سیاست‌گذاران توصیه می‌کند (کلانتری، ۱۳۹۶: ۲۸؛ خلیلی، ۱۳۹۰: ۱۲۴-۸۱). موقعیت خاص ایران، همواره بستر مناسبی را برای ایجاد تنش‌های سیاسی و نظامی و به مخاطره افتادن امنیت ملی آن فراهم آورده است. کشورهای ترکیه (در غرب)، ارمنستان (در شمال غربی) و افغانستان (در غرب) مرز خاکی، کشورهای قزاقستان و روسیه (در شمال) و عربستان، قطر، بحرین، عمان، کویت و امارات متحده عربی (در جنوب) مرز آبی و کشورهای عراق در غرب ترکمنستان (در شمال شرق)، جمهوری آذربایجان (در شمال) و پاکستان (در جنوب شرق) مرز آبی و خاکی با ایران دارند.

در گذشته ژئوپلیتیک ایران به سبب عواملی، مانند منابع خام یا موقعیت گذرگاهی، مورد توجه قرار می‌گرفت اما با پیروزی انقلاب اسلامی و سقوط شاه، ایران که یکی از متحدان آمریکا و غرب در منطقه بود، به نیرومندترین دشمن آن‌ها در منطقه تبدیل شد و منافع آن‌ها را آماج حملات تبلیغی خود قرار داد. از این رو است که غرب از جانب ژئوپلیتیک ایران احساس خطر می‌کند (فاضلی‌نیا، ۱۳۸۵: ۱۲۴-۸۱). ایران به لحاظ موقعیت جغرافیایی در مرکز اسلام و در قلب جهان تشیع، واقع شده است که در ترکیب با عوامل و عناصر ژئوپلیتیک مهم دیگر انرژی، دسترسی و سلطه، موقعیت ژئوپلیتیک بسیار حساس را در خود می‌بیند. این موقعیت باعث شده است تا تحولات ایران در مرکز توجهات قدرت‌های جهانی و کشورهای منطقه باشد که در ترکیب با سابقه تاریخی ملت ایران و پتانسیل‌های ملی، چرخه و سیکل تغییرات بسیار سریعی را برای آن به دنبال داشته است. جمهوری اسلامی ایران از سه بعد «ژئوپلیتیک»، «انرژی» و «فرهنگی - ایدئولوژیک» ظرفیت و توانایی تأثیرگذاری بر نظام بین‌المللی را دارد. افزون بر آن ایران خود زمانی تشکیل‌دهنده نظم بین‌المللی بوده است. از نظر ژئوپلیتیک موقعیت جغرافیایی ایران به نحوی است که در همسایگی قدرت‌های مهمی چون روسیه و حوزه نفوذ آمریکا (جنوب خلیج فارس) قرار دارد. قرار گرفتن در مناطقی که قدرت‌های بزرگ، منافع حیاتی برای خود قائل‌اند، به‌طور طبیعی جایگاه کشور را در تعامل میان قدرت‌های بزرگ، افزایش دهد. از نظر

اقتصادی شاهراه های بزرگ تجاری جهان در دریا و خشکی یا از ایران یا از نزدیکی ایران می گذرند. ایران با پانزده کشور همسایه دارای مرز آبی و خاکی است، ضمن اینکه با برخورداری از بخش قابل توجهی از انرژی جهان، داشتن تسلط ژئوپلیتیکی بر بیش از نیمی از ذخایر انرژی دنیا در منطقه خلیج فارس، جایگاه مهم در میان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) و نهایتاً، نقش بالقوه ایران در تأمین امنیت اقتصادی و انرژی، جایگاه این کشور را در ساختار قدرت و ژئوپولیتیک منطقه برجسته می کند. به دلیل اهمیت و حساسیت این موقعیت ژئوپلیتیکی است که قدرت های بزرگ در تلاش اند تا مانع تقویت و نقش آفرینی یک ایران ناهماهنگ با نظام بین المللی شوند. (شکل ۱)

موقعیت ناحیه مورد مطالعه بر روی نقشه (https://www.google.com/maps)

سازه‌انگاری و عملیات روانی

درسازه‌انگاری به «ساخت اجتماعی واقعی» تأکید می‌شود. جهان چیزی است ساخته و ابتدائاً نه چیزی که بتوان آن را طبیعی، مسلم یا پدیده‌های از پیش تعیین شده فرض کرد. به نظر سازه‌باوران (Constructivism) نظام بین الملل نظامی آن ارشیکاستو امنیت نیز سازه‌ای اجتماعی است کشورها یکدیگر را بر اساس برداشتی که از هویت خود دارند، دوست یا دشمن تلقی می‌کنند و بنابراین، مفهوم امنیت به برداشت کشورها از وضعیت نظام بین الملل بستگی دارد. (Hopf, Ted. 1998).

از دیدگاه سازه باوران، روابط انسانی روابطی اجتماعی هستند و دنیایی که ما پدیدآورنده دنیایی هستیم که در آن زیست می‌کنیم و همین دنیا بر رفتار ما نیز تأثیر می‌گذارد (Christine, 2013). به عقیده هونت، کنشگران روابط بین‌الملل نهایتاً در چارچوب انگاره‌ها و ایده‌های جمعی و هویتی با یکدیگر تعامل می‌کنند و در این بستر هویت و نقش خود را در روابط بین‌الملل درمی‌یابند. به نظر ونتسه فرهنگ آنارشی در اذهان و برداشت کشورها از مفهوم آنارشی در روابط بین‌الملل (مفهوم هابزی، لاکي و کاتتياز آنارشی) مشخصه تعاملات کشورها با یکدیگر طی دست کم سه سده اخیر است (Wendt, Alexander 1992). ذهنیت‌های افراد نقش عمده‌ای در ساخت اجتماعی واقعیت بر جای می‌گذارد. هویت یک کشور از ارزش‌ها، باورها و فرهنگ مشترک بین مردم در یک یا چند کشور خاص حاصل می‌شود و از نظر این مکتب، رفتار دولت‌ها را تعیین می‌کند. از نظر سازه باوران هر کشور برداشت خاصی از نقش شایسته همچنین موقعیت خود در روابط بین‌الملل دارد (Matsumura, Masahiro, 2008)؛ بنابراین، در عصر جدید کشورها با بکار گرفتن عملیات روانی می‌کوشند برداشت‌ها و موقعیت ویژه خود در جهان را نزد سیاست‌گذاران همچنین مردم کشورهای دیگر دست‌خوش دگرگونی ساخته به اهداف خود دست یابند. بنابراین، سازه باوران میان فرهنگ و امنیت رابطه‌ای دوسویه برقرار می‌سازند و در این میان بین نقش هنجارها، بازی گران و ساختارهای شکل‌گرفته رابطه‌ای دوسویه قائل‌اند (Farrell, T. 2002). به عقیده سازه باوران انسان‌ها به مقتضای محیط و برداشت خود از واقعیت به تفسیر رویدادهای جدید می‌پردازند تفاوت و تفکیک خاصی نمی‌توان قائل شد؛ بنابراین، آنان به عوامل شکل‌دهنده به فرهنگ، هویت و جامعه نگاهی خاص دارند (Szunyogh, Béla, 1955). به عقیده سازه باوران انسان‌ها به مقتضای محیط و برداشت خود از واقعیت به تفسیر رویدادهای جدید می‌پردازند و بنابراین، بین سوژه شناسند هوابژه موردشناسایی (عین و ذهن) تفاوت و تفکیک خاصی نمی‌توان قائل شد؛ بنابراین، آنان به عوامل شکل‌دهنده به فرهنگ، هویت و جامعه نگاهی خاص دارند (Wendt, Alexander, 1992). به گفته ونت توزیع قدرت همیشه محاسبات دولت‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد، اما چگونگی این تأثیر به برداشت‌ها و انتظارات ذهنی سیاست‌گذاران و نیز به «توزیع دانشی» بستگی دارد که

برداشت‌های آنان از خود و دیگری را به وجود می‌آورد. (رفیع، حسین و قربی، سید محمدجواد. (۱۳۹۰) صص ۱۷۳-۱۳۹)

مفهوم شناسی جنگ روانی

در خصوص تعریف جنگ یا عملیات روانی، اجماع نظر چندانی میان متفکران و پژوهشگران حوزه سیاست وجود ندارد. (Linebarger, 1975). برخی از پژوهش‌ها از زاویه تبلیغات به تعریف آن پرداخته (یزدان فام، ۱۳۸۲) و گروهی دیگر از زاویه نقشی که در مجاب سازی طرف مقابل دارد. در اینجا مقصود ما از این واژه «مجموعه اقدامات یک دولت به منظور نفوذ و تأثیرگذاری بر عقاید و رفتار دولت‌ها و ملت‌ها و تحریک و ترغیب آنان در جهت مطلوب است که با استفاده از ابزار نظامی و با تأکید بر ابزارهای سیاسی، اقتصادی و تبلیغاتی امکان‌پذیر می‌شود» (ابراهیمی خوسفی، ۱۳۸۷). این نوع جنگ، عملیاتی است که علیه سربازان دشمن در میدان نبرد یا پایگاه‌های آن‌ها، یا علیه کل اتباع دولت مزبور یا گروهی از آن‌ها که در عرصه نبرد حاضرند، صورت می‌گیرد. عملیات روانی در این حالت، عملیات محلی بوده و هدف از آن ضعیف کردن مقاومت نیروهای دشمن یا فراخواندن مردم به همکاری با قوای در حال پیشرفت و نیز ایجاد مانع در راه تلاش‌های جنگی دشمن است (لی وایت، ۱۳۸۲).

مقاصد عملیات روانی

طرح‌ریزی عملیات روانی نظامی، نه تنها بر اهداف نظامی، بلکه بر ساختارهای سیاسی، اقتصادی یا اجتماعی منطقه هدف تأثیر خواهد گذاشت. مقاصد کلی عملیات روانی مشترک عبارت‌اند از:

۱. کاهش کارایی نیروهای دشمن؛
۲. ارتقاء توانمندی‌های رزمی نیروهای خودی یا چندملیتی از راه تغییر یا تعدیل رفتار و نگرش مخاطبان موردنظر؛
۳. تسهیل کنترل و بازساماندهی مناطق آزادشده یا تحت اشغال، همراه با عملیات ارتش-مردم؛
۴. جلب همکاری و حمایت شرکای ائتلاف یا اتحاد و عناصر بی‌طرف؛

۵. پشتیبانی و تقویت کمک‌های انسان دوستانه، پدافند داخلی کشورهای دیگر یا عملیات نظامی حمایتی در کشورهای داخلی (نای، ۱۳۸۷).

روش‌های عملیات روانی

شناخت دقیق اهداف و سیاست ملی امنیتی - نظامی؛ مهارت‌های طرح‌ریزی عملیات مشترک؛ و درک کامل آداب، سنت‌های اجتماعی و ارزش‌های جمعیت هدف از جمله عوامل تضمین‌کننده موفقیت عملیات روانی محسوب می‌شوند. همچنین، باید افزود که در تدوین و توسعه طرح عملیات روانی، عناصری مانند تحلیل و تحقیق، توسعه، روش‌های انتقال اطلاعات به مخاطب یا محروم کردن وی از برخی اطلاعات ویژه، تأمین ملزومات تولید پیام و فعالیت عملیاتی موردنظر، متنوع است. عملیات نظامی غیرجنگی که ممکن است، عملیات روانی مشترک از آن‌ها پشتیبانی کند، عبارت‌اند از: کمک‌های بشردوستانه و یاری‌رساندن به آسیب دیدگان حوادث غیرمترقبه طبیعی، کمک‌های امنیتی به کشورهای خارجی، پشتیبانی پدافند داخلی کشورهای خارجی، عملیات مبارزه با قاچاق مواد مخدر و عملیات صلح بانی.

در عملیات نظامی غیرجنگی که به‌کارگیری یا تهدید به‌کارگیری نیروهای نظامی را در بر ندارند، به آموزش و تمرین‌های درون صحنه‌ای اقدام می‌شود تا در هنگام جنگ، اجرای مناسب عملیات روانی امکان‌پذیر باشد. برای اجرای عملیات نظامی غیرجنگی که استفاده یا تهدید به استفاده از نیروهای نظامی، اقتصادی و اطلاعاتی قدرت ملی الزامی است. در این نوع از عملیات نظامی غیرجنگی، اقدامات غیر مرگبار، مانند عملیات روانی غالباً سرنوشت‌ساز خواهند بود. به هنگام جنگ، عملیات روانی در سطوح استراتژیکی، عملیاتی و تاکتیکی می‌تواند موفقیت عملیات در تمامی رده‌ها را افزایش دهد. همچنین اجرای عملیات روانی می‌تواند به همین اندازه در هر دو عملیات آفندی و پدافندی نیروهای متعارف تأثیرگذار باشد. عملیات ویژه را نیز باید یکی از عناصر تشکیل‌دهنده جنگ مدرن دانست که ممکن است در حمایت از عملیات نظامی متعارف یا به‌تنهایی انجام شود. جنگ غیرمتعارف، توسعه پدافند داخلی کشورهای دیگر، شناسایی ویژه، تروریسم و امور غیرنظامی از جمله عملیات ویژه‌ای محسوب می‌شوند که اغلب، عملیات روانی را پشتیبانی می‌کنند. (جدول ۱)

جدول ۱. روش‌های عملیات روانی

ایجاد باور تهدید مشخصی علیه منافع حیاتی یا نقطه ضعف خاصی را می‌گویند	فلج کردن
وادار کردن دشمن به انجام عملیات بی‌فایده که باعث می‌شوند وی با منابع تهی شده به میدان نبرد وارد شود	فرسوده کردن
طی مراحل مقدماتی عملیات رزمی، با ایجاد تهدیدی واقعی یا خیالی علیه یکی از حیاتی‌ترین مناطق دشمن، مانند دو جناح یا عقبه، می‌توان وی را به ارزیابی مجدد تصمیم‌هایش برای اجرای عملیات در محورهای موردعلاقه او وادار کرد.	سردرگم کردن
طی مراحل اولیه عملیات رزمی می‌توان دشمن را وادار کرد تا دوباره نیروهایش را به دفاع از یک نقطه تهدید شده مشغول کند	فریب
غالباً بمباران دشمن با حجم وسیعی از اطلاعات ضدونقیض را شامل می‌شود	ارسال بیش‌ازحد اطلاعات
ارائه اطلاعاتی که جامعه را به نفی اعتبار از حکومت خود ترغیب کند	فشار
دشمن مجبور به انجام عملیاتی شود که به نفع شماست	تحریک
اقدامی انجام شود تا دشمن تحت تأثیر برتری شما قرار گیرد	بازدارندگی
ارائه اطلاعاتی به دشمن که وی را از نظر حقوقی، اخلاقی، ایدئولوژیکی و... متأثر کند	تلقین
با استفاده از نگرش و رویکردی صلح‌جویانه، هوشیاری و بیداری دشمن زایل شود.	آرام‌سازی
دشمن به این باور برسد که باید در مقابل منافع ائتلاف به اجرای عملیات اقدام کند	تکنیک قاطع

روش‌های فوق از روش‌های مرسوم عملیات روانی است که به روش‌های مختلف علیه نیروهای هدف مورد استفاده قرار می‌گیرند (مرادی، ۱۳۸۳: ۵) روش‌های فوق می‌تواند در عرصه‌های گوناگون از جمله، نظامی، سیاسی، فرهنگی و اقتصادی به اشکال مختلفی بروز و ظهور نماید در مقاله پیش رو به صورت جنگ نرم مورد استفاده قرار گرفته است. عملیات روانی، جنگ نرم و

قدرت نرم، مفاهیم نزدیک و مرتبط با یکدیگر هستند که هدف مشترکی را دنبال می‌کنند. در سطور قبل به مفهوم جنگ روانی و عملیات روانی پرداخته شد در ادامه به اختصار به مفاهیم جنگ نرم و قدرت نرم پرداخته شده است. مشاء اصطلاح قدرت نرم ژوزف نای اواخر دهه هشتاد بازمی‌گردد این کتاب در مخالفت با کسانی تقریر یافت که قدرت آمریکا را روبه افول پیش‌بینی می‌نمودند آن را نتیجه افزایش هزینه‌ها و کاهش آشکار کارایی نیروی نظامی آمریکا برمی‌شمردند. وی اصطلاح قدرت نرم را در مقابل قدرت سخت به کاربرد و به صورت یک پیوستار قدرت سخت یا قدرت فرماندهی قرار دارد که توانایی در تغییر آن چیزی است که دیگران آن را با توسل به زور انجام می‌دهند و در انتهای دیگر این پیوستار قدرت نرم یا قدرت گزینشی یعنی توانایی شکل‌دهی به آنچه دیگران از طریق جلب توجه خواستار آن هستند، قرار دارد. ابزار اقتصادی ملموس و تجهیزات نظامی عمدتاً به قدرت سخت یا زور مدارانه مربوط است، حال آنکه جذابیت فرهنگی و برتری رسوم، نهادها و فناوری‌های اطلاعاتی برای پخش اطلاعات متقاعدکننده به قدرت نرم مربوط می‌شود (نائینی، ۱۳۸۷). قدرت نرم عبارت است از ابزاری غیرمستقیم برای جذب یک بازیگر به گونه‌ای که بدون استفاده از زور منطبق با خواسته‌های بازیگر دیگر عمل کند و مفروض قدرت نرم این است که بازیگران باید توانایی جذب سایرین به سوی دیدگاه خاص خود را که مشروع و معتبر تلقی می‌شوند. را داشته باشند. اگر بازیگری بتواند سایرین را به دیدگاه خود جذب کند، نیاز به استفاده از منابع پرهزینه‌تر قدرت سخت کاهش خواهد یافت. قدرت جذب یکی از ویژگی‌های اساسی قدرت نرم در پیوستار رفتار و متشکل از دو عنصر تدوین «دستور کار» و «جذابیت» است. تافلر بر این باور است که انقلاب اسلامی گفتمان نوینی را پدید آورده است که بعد نرم و فرهنگی آن ارجح بر سایر ابعاد است. این واقعیت به سبب احیای نظام ارزشی مبتنی بر خصایص فرهنگی هویت نوینی را در مردم جامعه شکل داده است که متمایز از هویت سایر ملل مسلمان است. از دیدگاه بایر برای رسوخ در هویت فرهنگی مردم ایران و ایجاد فاصله بین ملت و نظام ایران، باید ابعادی را آماج قرار داد که جمهوری اسلامی ایران از آن به‌عنوان رمز ماندگاری و افزایش قدرت نفوذ خویش بهره می‌گیرد. این استراتژی که پس از جنگ سرد به ویژه‌ای سال‌های ۲۰۰۲ و ۲۰۰۶ به تهدید جنگ نرم توجه کرده است را می‌توان در محورهای زیر مورد توجه قرارداد:

۱. تلاش برای محدود کردن روابط کشورها و سازمان‌های بین‌المللی با جمهوری اسلامی ایران؛
۲. دخالت گسترده در امور داخلی جمهوری اسلامی ایران در زمینه انتخابات، حقوق بشر، رسانه و مذاهب؛
۳. تعمیق و گسترش تحریم‌ها علیه جمهوری اسلامی ایران؛
۴. راه‌اندازی جنگ عقیدتی و ایدئولوژیک در منطقه؛
۵. حمایت آشکار از صداهای مخالف نظام جمهوری اسلامی ایران توسط بالاترین سطوح تصمیم‌گیری آمریکا؛
۶. جلوگیری از دستیابی به فناوری و دانش پیشرفته؛
۷. تبلیغ و ترویج دوگانگی حاکمیت در جمهوری اسلامی ایران؛
۸. آموزش عناصر و تشکل‌های خارج نشین مخالف جمهوری اسلامی ایران و حمایت سیاسی و مالی از آن‌ها؛
۹. مخدوش و بدنام کردن چهره جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور از راه‌های گوناگون؛
۱۰. فعال‌سازی و حمایت از شبکه‌های رسانه‌ای ضد ایرانی.

روش پژوهش

روش تحقیق توصیفی، تحلیلی است. در این پژوهش متغیرهای مختلف جمعیت شناختی و روش‌های عملیات روانی، توصیف و روابط آن‌ها مورد تحلیل قرار می‌گیرند. ابزار این پژوهش پرسشنامه محقق ساخته است که از طریق اعتبار محتوایی بیان شده است. جامعه آماری شامل بخشی از کارکنان نیروهای نظامی شاغل در یک سازمان نظامی است. انتخاب نمونه‌ها به صورت خوشه‌ای چند مرحله است.

حجم نمونه در این پژوهش برابر $N=890$ است.

یافته‌های پژوهش

ویژگی‌های جمعیتی شناختی پاسخگویان:

یافته‌های مربوط به توصیف ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخگویان نشان می‌دهد که گروه‌های سنی ۳۰ تا ۳۹ سال با ۷/۳۱ درصد و همچنین ۴۰ تا ۴۹ سال با ۵/۴۰ درصد بیش‌ترین میزان حجم جامعه آماری را به خود اختصاص داده‌اند. مردان با ۸۸/۸۹ بیش‌ترین حجم جامعه آماری را تشکیل داده‌اند و زنان با ۲/۱ درصد کمترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند.

۳۱ درصد پاسخگویان دارای سنوات خدمتی ۱ تا ۱۰ سال و ۵/۳۸ درصد آنان دارای سابقه خدمتی ۱۱ تا ۲۰ سال ۶/۲۸ درصد پاسخگویان دارای سنوات خدمتی ۲۱ تا ۳۰ سال می‌باشند. ۳/۴۸ درصد پاسخگویان دارای تحصیلات کاردانی بوده که بیشترین میزان حجم نمونه را به خود اختصاص داده‌اند. ۲۱ درصد پاسخگویان دارای تحصیلات کارشناسی می‌باشند که رتبه دوم قرار گرفته‌اند. طیف درجه ۱۱ تا ۱۳ (افسر جزء) ۳/۴۹ درصد بیشترین میزان حجم نمونه آماری را به خود اختصاص داده و طیف درجه سرهنگ با ۲ درصد کمترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند. ۱۰/۴۵ درصد پاسخگویان با بیشترین میزان نمونه در جایگاه افسری ارشد شاغل می‌باشند و ۷۰/۲۹ درصد آنان در جایگاه افسری جزء و ۱۰/۸ درصد دیگر در جایگاه سرهنگ می‌باشند.

جدول ۲. بررسی میزان استفاده دشمن از تهدید به اقدامات نظامی به‌عنوان عملیات روانی

کم	متوسط		زیاد		تهدیدات
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
۲۶,۲۱	۲۳۳	۳۳,۹۷	۳۰۲	۳۸,۴	انجام رفتارهای خشونت‌بار علیه نظامیان و مرزبانان
۲۳,۴۰	۲۰۸	۳۰,۶	۲۷۲	۴۴,۶۶	احتمال انفجار و تخریب مراکز و

						پایگاه‌های امنیتی و نظامی
۳۳,۵۲	۲۹۸	۳۴,۷۶	۳۰۹	۳۱,۶۱	۲۸۱	احتمال انفجار و تخریب مراکز مسکونی و تجاری و...
۲۳,۷۳	۲۱۱	۳۳,۱۸	۲۹۵	۴۳,۵۳	۳۸۷	احتمال ترور فرماندهان عالی نظامی و مسئولان کشوری
۳۶,۷۸	۳۲۷	۲۹,۵۸	۲۶۳	۲۹	۲۵۸	احتمال حملات غیرمتعارف مانند هسته‌ای و شیمیایی
۴۷,۱۳	۴۱۹	۲۶,۳۲	۲۳۴	۲۱,۴۸	۱۹۱	انجام حملات انتحاری
۹,۲۲	۸۲	۲۱,۳۷	۱۹۰	۶۹,۳۰	۶۱۶	تجهیز دشمن به فناوری‌های پیشرفته
۱۱,۷۰	۱۰۴	۳۱,۵۰	۲۸۰	۶۳,۵۵	۵۶۵	تهدیدهای مرزی مانند ادعای مالکیت بر جزایر ۳ گانه

جدول شماره ۲ بررسی میزان استفاده دشمن از اقدامات نظامی در روش‌های عملیات علیه جمهوری اسلامی ایران را از نظر پاسخگویان نشان می‌دهد. همان‌طور که جدول فوق نشان می‌دهد، بیشترین پاسخگویان تجهیز دشمن به فناوری پیشرفته با ۶۹,۳۰ درصد در حد زیاد به‌عنوان ابزاری برای استفاده دشمن علیه جمهوری اسلامی ایران دانست.

بررسی اقدامات نظامی دشمن علیه جمهوری اسلامی ایران در عملیات روانی از نظر پاسخگویان؛
به ترتیب اهمیت عبارت‌اند از:

۱. تجهیز دشمن به فناوری‌های پیشرفته با ۶۹/۳۰ درصد در حد زیاد؛
۲. تهدیدهای مرزی مانند ادعای مالکیت بر جزایر ۳ گانه با ۶۳/۵۵ درصد در حد زیاد؛
۳. احتمال انفجار و تخریب مراکز و پایگاه‌های امنیتی و نظامی با ۴۴/۶۶ درصد در حد زیاد؛
۴. احتمال ترور فرماندهان عالی نظامی و مسئولان کشوری ۴۳/۵۳ درصد در حد زیاد؛
۵. انجام رفتارهای خشونت‌بار علیه نظامیان و مرزبانان ۳۸/۴۴ درصد در حد زیاد؛
۶. احتمال انفجار و تخریب مراکز مسکونی و تجاری و... ۳۱/۶۱ درصد در حد متوسط؛
۷. احتمال حملات غیرمعارف مانند هسته‌ای و شیمیایی ۲۹ درصد در حد کم؛
۸. انجام حملات انتحاری ۲۱/۴۸ درصد در حد کم مورد استفاده دشمن علیه جمهوری اسلامی ایران قرار می‌گیرد.

جدول ۳. بررسی میزان استفاده دشمن از اقدامات سیاسی و امنیتی به‌عنوان عملیات روانی

کم		متوسط		زیاد		تهدیدات
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۳,۲۶	۱۲۴	۱۷,۶۵	۱۶۵	۶۴,۸	۵۸۹	تهدید به تصویب قطعه‌نامه علیه جمهوری اسلامی ایران در شورای امنیت
۱۴,۸۹	۱۴۳	۲۱,۲۳	۲۰۴	۶۳,۷۸	۶۱۴	به زیر سؤال بردن مشروعیت و مقبولیت نظام

۱۲,۳۰	۱۱۵	۲۲,۸۹	۲۱۴	۵۴,۴۴	۵۰۹	وبلاگ نویسی و تأسیس سایت‌های اینترنتی مخالف
۸	۷۱	۲۱,۱۸	۱۹۸	۶۸,۳۴	۶۳۹	بیان مطالبی چون صدور آزادی و دمکراسی به جمهوری اسلامی ایران
۱۶,۲۶	۱۵۲	۲۲,۲۵	۲۰۸	۵۷,۸۶	۵۴۱	انتساب استبداد و دیکتاتوری به کشور
۱۲,۵۱	۱۱۷	۲۲,۵۷	۲۱۱	۵۸,۹۴	۵۵۱	تحریم انتخابات و دامن زدن به نافرمانی‌های مدنی
۸,۴	۷۸	۲۹,۸۴	۲۷۹	۵۶,۸۰	۵۳۱	تهدیدهای مرزی مانند مالکیت بر جزایر ۳ گانه ایران
۲۰,۸	۱۹۴	۳۶,۹۰	۳۴۵	۳۶,۱۵	۳۳۸	راه‌اندازی انقلاب‌های مخملی مانند گرجستان و...
۱۲,۸۳	۱۲۰	۱۹	۱۷۸	۶۱,۸۱	۶۰۶	تخریب رهبران و شخصیت‌های برجسته سیاسی کشور

جدول ۳ بررسی میزان استفاده دشمن از اقدامات سیاسی و امنیتی در روش‌های عملیات روانی علیه جمهوری اسلامی ایران را از نظر پاسخگویان نشان می‌دهد. همان‌طور که جدول فوق

نشان‌دهنده این است که بیشترین پاسخگویان بیان مطالبی چون صدور آزادی و دموکراسی به جمهوری اسلامی ایران با ۶۸/۳۴ درصد در حد زیاد به‌عنوان اقدامی سیاسی و امنیتی برای استفاده دشمن علیه جمهوری اسلامی ایران دانست.

بررسی اقدامات سیاسی و امنیتی مورداستفاده دشمن علیه جمهوری اسلامی ایران در عملیات روانی به ترتیب اولویت از نظر پاسخگویان عبارت‌اند از:

۱. بیان مطالبی چون صدور آزادی و دموکراسی به جمهوری اسلامی ایران ۶۸/۳۴ درصد در حد زیاد؛

۲. تهدید به تصویب قطعنامه علیه جمهوری اسلامی ایران در شورای امنیت با ۶۴/۸ درصد در حد زیاد؛

۳. به زیر سؤال بردن مشروعیت و مقبولیت نظام با ۶۳/۷۸ درصد در حد زیاد؛

۴. تخریب رهبران و شخصیت‌های برجسته سیاسی کشور با ۶۱/۸۱ درصد در حد زیاد؛

۵. تحریم انتخابات و دامن زدن به نافرمانی‌های مدنی با ۵۸/۹۴ درصد در حد زیاد؛

۶. انتساب استبداد و دیکتاتوری به کشور با ۵۷/۸۶ درصد در حد زیاد؛

۷. تهدیدهای مرزی مانند مالکیت بر جزایر ۳ گانه ایران با ۵۶/۸۰ درصد در حد متوسط؛

۸. وبلاگ نویسی و تأسیس سایت‌های اینترنتی مخالف با ۵۴/۴۴ درصد در حد کم؛

۹. راه‌اندازی انقلاب‌های مخملی مانند گرجستان و... با ۳۶/۱۵ درصد در حد کم.

جدول ۴. بررسی میزان استفاده دشمن از اقدامات فرهنگی و اقتصادی
به عنوان عملیات روانی

کم	متوسط		زیاد		تهدیدات	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی		
۶,۴	۵۹	۱۷,۳۳	۱۶۰	۷۹,۸۱	۷۲۳	حمایت‌های مالی از جریانات مختلف داخلی
۹,۳۲	۸۶	۲۶,۲۱	۲۴۲	۶۱,۲۱	۵۶۵	مداخله و تخریب قراردادهای تجاری ایران با سایر کشورها
۱۱,۲۷	۱۰۴	۲۳,۵۱	۲۱۷	۶۴	۵۹۱	انتشار کتب ضاله و اندیشه‌های تفرقه‌آمیز
۹,۱۰	۸۴	۲۱,۴۵	۱۹۸	۶۶,۳۱	۶۱۲	مطالبه آفرینی قومی
۵,۳۱	۴۹	۱۸,۸۵	۱۷۴	۷۵,۱۹	۶۹۴	گسترش فرهنگ رفاه‌طلبی و تجمّل‌گرایی
۳,۱	۲۷	۱۵,۷۱	۱۴۵	۷۳,۷۸	۶۸۱	دامن زدن به ابتدال فرهنگی و اخلاقی در کشور
۴,۵	۴۱	۲۲,۴۳	۲۰۷	۶۸,۶۹	۶۳۴	گسترش شبکه‌های تلویزیونی مخالف
۷,۶۹	۷۱	۲۲,۱	۲۱۲	۶۷,۲۰	۶۱۰	برجسته کردن فرهنگ غرب و تحقیر فرهنگ ایران و اسلام

جدول ۴ شماره بررسی میزان استفاده دشمن از اقدامات فرهنگی و اقتصادی در روش‌های عملیات روانی علیه جمهوری اسلامی ایران را از نظر پاسخگویان نشان می‌دهد. همان‌طور که

جدول فوق نشان می‌دهد، بیشترین پاسخگویان حمایت‌های مالی از جریانات مختلف داخلی با ۷۹/۸۱ درصد در حد زیاد به‌عنوان اقدامی فرهنگی و اقتصادی برای استفاده دشمن علیه جمهوری اسلامی ایران دانست.

بررسی میزان اقدامات فرهنگی و اقتصادی مورد استفاده دشمن علیه جمهوری اسلامی ایران در عملیات روانی به ترتیب اولویت از نظر پاسخگویان عبارت‌اند از:

۱. حمایت‌های مالی از جریانات مختلف داخلی با ۷۹/۸۱ درصد در حد زیاد؛
۲. گسترش فرهنگ رفاه‌طلبی و تجمل‌گرایی ۷۵/۱۹ درصد در حد زیاد؛
۳. دامن زدن به ابتدال فرهنگی و اخلاقی در کشور ۷۳/۷۸ درصد در حد زیاد؛
۴. گسترش شبکه‌های تلویزیونی مخالف ۶۸/۶۹ درصد در حد زیاد؛
۵. برجسته کردن فرهنگ غرب و تحقیر فرهنگ ایران و اسلام ۶۷٫۲۰ درصد در حد زیاد؛
۶. مطالبه آفرینی قومی ۶۶/۳۱ درصد در حد زیاد؛
۷. انتشار کتب ضاله و اندیشه‌های تفرقه‌آمیز ۶۴ درصد در حد زیاد؛
۸. مداخله و تخریب قراردادهای تجاری ایران با سایر کشورها ۶۱/۲۱ درصد در حد زیاد.

بحث و نتیجه‌گیری

جنگ‌های هویتی به‌عنوان نسل جدید جنگ، مردم را در مقابل هم قرار داده و بر اساس آن اسلام‌هراسی است. جنگ‌های نسل اول تا چهارم، جنگ «دولت - دولت» بوده، اما جنگ هویتی، جنگ «ملت - دولت‌ها» است. این جنگ ابتدا بر مبنای تعارض‌های هویتی و اراده مردم شکل گرفته و در نهایت دولت‌ها را وارد جنگ می‌کند. به‌عبارتی دیگر، آغازکننده جنگ‌های هویتی گروه‌ها، اقوام، مذاهب و ملیت‌ها اما خاتمه دهنده آن دولت‌ها هستند. به همین دلیل ممکن است موجب تحقق طرح «خاورمیانه بزرگ» و تجزیه کشورها بر اساس خلافت‌های اسلامی شده و مانع از تحقق تمدن نوین اسلامی شود. در مقاله حاضر یافته‌های نشان‌دهنده آن است که از نظر پاسخگویان شیوه‌های عملیات روانی دشمن علیه جمهوری اسلامی ایران به ترتیب با ماهیت فرهنگی، سیاسی و نظامی صورت می‌پذیرد. این یافته‌ها با تحلیل شرایط محیطی و بررسی

وضعیت داخلی نظام جمهوری اسلامی ایران انطباق بسیار خوبی دارد و نشان می‌دهد که نیروهای نظامی در جمهوری اسلامی ایران از قدرت تحلیل خوبی برخوردار هستند.

یافته‌های به‌دست‌آمده در این مقاله پژوهشی و تحلیل کارشناسان علوم راهبردی و امنیتی نشان از آن دارد که بیشترین اقدام دشمن در حال حاضر علیه جمهوری اسلامی ایران دارای ماهیت فرهنگی است. چرا که از یک نظر نقطه قوت جمهوری اسلامی ایران پایبندی به فرهنگ غنی اسلامی ایرانی محسوب می‌شود و از طرف دیگر همین موضوع، مهم‌ترین نقطه آسیب‌پذیری آن محسوب می‌شود. از این‌رو کارشناسان غربی همواره بر این نکته تأکید دارند که اگر نظام جمهوری اسلامی ایران از ناحیه مبانی فکری و فرهنگی (اندیشه و اخلاق و...) دچار آسیب شود، در سایر عرصه‌ها نیز دچار مشکل خواهد شد و مجبور به عقب‌نشینی می‌شود. از این‌رو به جد مورد توجه و تأکید مسئولان نظام قرار دارد. البته باید توجه داشت که توجه به شیوه‌های عملیات روانی دشمن با ماهیت فرهنگی به معنای بی‌توجهی و کم‌اهمیت انگاشتن سایر عرصه‌ها به‌خصوص عرصه‌های سیاسی، امنیتی، اقتصادی و نظامی نیست. توجه و تأکید نیروهای نظامی در این پژوهش می‌تواند دلیلی بر تأکید بر دکترین «دفاع همه‌جانبه» باشد. این یافته‌ها نشان می‌دهد که مسئولین و فرماندهان نیروهای نظامی را از شیوه‌های عملیات روانی دشمن مورد رصد و ارزیابی قرار داده و با توجه به تغییر در شرایط محیطی و داخلی، آن را ارتقاء بخشید.

پیشنهادها

۱. راه درست مبارزه با جنگ‌های هویتی پرهیز از اختلاف‌های قومی و مذهبی، تقویت سازوکارهای ثبات، تشویق همه گروه‌ها به سازش و توافق در چارچوب‌های مرزهای نظام جمهوری اسلامی ایران؛
۲. همگرایی دینی به‌جای همگرایی مذهبی، مانع از تبدیل شدن مرزهای جغرافیایی به مرزهای هویتی شده و طرح تمدن نوین اسلامی را جایگزین خلافت‌های اسلامی می‌کند؛
۳. به‌منظور افزایش میزان آگاهی نیروهای نظامی آموزش‌های متناسب با سطوح تحصیلی، طیف درجات و رشته‌های تحصیلی طراحی شود؛
۴. میزان آگاهی و شناخت نیروهای نظامی نسبت به روش‌ها و شیوه‌های عملیات روانی و مقابله با آن استفاده شود؛
۵. از یافته‌های پژوهشی برای تدوین دستورالعمل‌های تخصصی عملیات روانی و شیوه‌های مقابله با آن استفاده شود؛
۶. بررسی ابعاد عملیات روانی در نیروهای نظامی در اولویت‌های پژوهشی قرار گیرد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع و مأخذ

- پورهادی، ابراهیم و نوری، قباد (۱۳۹۴). «تأثیر عملیات روانی رسانه‌های غربی بر امنیت سیاسی-اجتماعی (مطالعه موردی: نظامیان مستقر در غرب کشور)»، فصلنامه راهبرد دفاعی، ۱۳ (۵۰): ۱۴۷-۱۱۷.
- ملکی، سعید و حاتمی، داود (۱۳۹۲). «جنگ نرم و راهکارهای مقابله با آن با الهام از دیدگاه مقام معظم رهبری»، دوفصلنامه مطالعات قدرت نرم، (۷۶): ۷۶-۶۶.
- ماه‌پیشانیان، مهسا (۱۳۸۳). «گفتمان مجازی و رسانه‌های گروهی»، فصلنامه عملیات روانی، شماره ۶.
- اردستانی، حسین (۱۳۸۳). «عملیاتی سازی عملیات روانی»، فصلنامه عملیات روانی، شماره.
- مradی، حجه‌الله (۱۳۸۳). «عملیات روانی اسرای جنگی بازداشت‌شده نظامی و غیرنظامی دشمن»، فصلنامه عملیات روانی، شماره ۵.
- کریمی‌نیا، پریسا (۱۳۸۳). «پخش رسانه‌ها، ارزیابی تأثیر و پس از آزمون فرآورده‌های عملیات روانی»، فصلنامه عملیات روانی، شماره ۵.
- لی‌وایت، گری (۱۳۸۲). «عملیات روانی در قرن بیست و یکم»، ترجمه سیدحسین محمدی نجم، فصلنامه عملیات روانی، (۱): ۱.
- معاونت فرهنگی (۱۳۸۴). س، م، س، اسناد و مدارک عملیات روانی.
- شهبازی، عزیزاله و شهابی، روح‌الله (۱۳۹۰). «کاربرد شیوه‌های در روند اجرای عملیات روانی و نقش روحیه ملی کشور مورد هجوم در کارایی یا عدم کارایی آن». فصلنامه تحقیقات سیاسی و بین‌المللی، (۱): ۱۱۹-۱۰۹.
- رفیع، حسین و قربی، سیدمحمدجواد (۱۳۹۰). «بازخوانی قدرت نرم؛ مطالعه موردی عملیات روانی». فصلنامه مطالعات سیاسی، (۱۲): ۳-۱۳۹-۱۷۳.
- کلانتری، فتح‌الله (۱۳۹۶). «مقایسه تطبیقی بین الگوهای اجرای جنگ هویتی (عقیدتی پایه) علیه ج.ا.ایران و الگوهای مقابله با آن»، فصلنامه مطالعات بین‌رشته‌ای دانش راهبردی، شماره ۲۸.
- خلیلی، محسن (۱۳۹۰). «بایستگی‌های ژئواکونومیک توسعه منطقه جنوب شرق ایران». فصلنامه روابط خارجی، (۴): ۳-۱۲۴-۸۱.
- مجتهدزاده، پیروز (۱۳۸۶). جغرافیای سیاسی و سیاست جغرافیایی. تهران: انتشارات سمت.

فاضلی‌نیا، نفیسه (۱۳۸۵). «ژئوپلیتیک شیعه و مسئله امنیت ملی ایران»، فصلنامه شیعه‌شناسی، ۴ (۱۳): ۸۱-۱۲۴

رفیع، حسین و قربی، سیدمحمدجواد (۱۳۹۰). بازخوانی قدرت نرم؛ مطالعه موردی عملیات روانی. فصلنامه مطالعات سیاسی، ۳ (۱۲): ۱۷۳-۱۳۹.

یزدان‌فام، محمود (۱۳۸۲). فرایندهای عملیات روانی. فصلنامه عملیات روانی، ۱ (۱).

ابراهیمی خوسفی، منصور (۱۳۸۷). جنگ نرم. عملیات روانی و فریب استراتژیک. تهران: مؤسسه تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر.

لی‌وایت، گری (۱۳۸۲). «عملیات روانی در قرن بیست و یکم»، ترجمه سیدحسین محمدی نجم، فصلنامه عملیات روانی، ۱ (۱).

نای، جوزف (۱۳۸۷). قدرت نرم، تهران، انتشارات دانشگاه امام صادق (ع) و پژوهشکده مطالعات و تحقیقات بسیج.

مرادی، حجه‌الله (۱۳۸۳). «عملیات روانی اسرای جنگی بازداشت‌شده نظامی و غیرنظامی دشمن»، فصلنامه عملیات روانی، شماره ۵.

نائینی، علی‌محمد (۱۳۸۷). «مبانی مأموریت سپاه در مقابله با تهدیدات نرم با تأکید بر بیانات مقام معظم رهبری (مدظله)» فصلنامه علمی - تخصصی عملیات روانی، ۵ (۲).

Agius, Christine, (2013) "Social Constructivism." In Allan Collins (Ed.) *Contemporary Security Studies*, Oxford, Oxford University Press.

CIA TEXT BOOK on Psychological Operations in Guerrilla warfare A:/PSYCHO.htm,2002

Farrell, T. (2002) Constructivist Security Studies: Portrait of Research Program, *International Studies Review*, 4, 1: 49-72.

Gulmohamad, Z. K. (2014). The Rise and Fall of The Islamic State of Iraq and Al – Sham (Levant) ISIS. *Global Security Studies*, Vol. 5, No. 2

Hopf, Ted. (1998) The Promise of Constructivism in International Relations Theory, *International Security*, Vol. 23, No. 1 (summer), pp. 171-200.

<https://www.google.com/maps/@29.6145935,51.6574042,6543m/data=!3m1!1e3?hl=en>.

Linebarger, P. (1975). *Psychological Warfare*. New York: Duell, Sloan and Pearce.-3

- Lynch, M. (2014). The Tourniquet: A Strategy For Defeating The Islamic State and Saving Syria and Iraq. *Center For New American Security*. <http://www.cnas.org>.
- Matsumura, Masahiro, (2008), Last access 2/22/2018, The Japanese State Identity As A Grand Strategic Imperative *Washington: The Brookings Institution*, (PDF), www.brookings.edu.
- Post, J. M. (2004). Psychological Operations and Counterterrorism. *JFQ*, Issue 37, Pp. 105-110.
- Price T Bingham. Transforming Warfare With Effects –Based joint Operation – Command and Control Aerospace power journal, spring. (2001)
- Szunyogh, Béla, (1955) *Psychological warfare; an introduction to ideological propaganda and the techniques of psychological warfare*. United States: William-Frederick Press. p. 13. Retrieved 2015/02/11
- Vinatier, L. (2014). Foreign Jihadism in Syria. Dispatch No. 4. Security Assessment in North Africa, A Project of The Small Arms Survey, Geneva. <http://www.smallarmssurvey.org/sana>
- Wendt, Alexander, (1992) “Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics” In: *International Organization*, Vol. 46, No. 2 (Spring), 391-425.
- Wendt, Alexander, (1992) “Anarchy is what States Make of it: The Social Construction of Power Politics” In: *International Organization*, Vol. 46, No. 2 (Spring), 391-425
- Wikipedia, the free encyclopedia. This article may require cleanup to meet Wikipedia's quality standards. (January, 2007)
- Zachary, L. (2014). Islamic State In Iraq And Syria. *Council on Foreign Relations*, August 8 2014.